

МІНІСТЕРСТВО
ЮСТИЦІЇ

Білоцерківський центр підвищення кваліфікації персоналу
Державної кримінально-виконавчої служби України

**ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ПЕРСОНАЛУ
УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ ПРОБАЦІЇ З
РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОБАЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВЖИВАННЯ
ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН»**

«Єдина справжня помилка — не виправляти своїх минулих помилок»

КОНФУЦІЙ

Пробаційна програма:

ЯК?

призначається за рішенням суду

КОМУ?

особі, звільненій від відбування
покарання з випробуванням

ДЛЯ ЧОГО?

Передбачає:

комплекс заходів, спрямованих на корекцію
соціальної поведінки або її окремих проявів;

формування **соціально сприятливих змін**
особистості, **які можливо об'єктивно**
перевірити.

**ПОВЕДІНКОВЕ ВТРУЧАННЯ
ЯК КЛЮЧОВИЙ ПІДХІД ДО РОЗРОБЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ
ПРОБАЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ**

Чому саме когнітивно-поведінкове втручання ?

- 1. Робота з основними криміногенними потребами.**
- 2. Відносна короткостроковість.**
- 3. Можливість застосування у різноманітних ситуаціях.**
- 4. Можливість використання під час індивідуальної та групової роботи.**
- 5. Орієнтованість на «тут і зараз».**
- 6. Доказовість ефективності.**

МЕТА КПВ: сприяння розвитку навичок профілактики рецидивів, що включає виявлення і уникнення ситуацій підвищеного ризику, дослідження рішень, що призводять до вживання ПАР; сприяння змінам способу життя, підбиття підсумків попередніх рецидивів, щоб знизити ймовірність їх виникнення у майбутньому.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ:

Психоактивні речовини – загальне поняття, що об'єднує такі категорії, як наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги. Це речовини, які при введенні в організм людини можуть змінювати сприйняття, настрої, здатність до пізнання, поведінку і рухові функції.

Наркотик – це психоактивна речовина (ПАР), яка відповідає трьом критеріям:

- 1) медичний критерій: речовина, що діє на центральну нервову систему (має седативний, стимулюючий або галюциногенний вплив);
- 2) соціальний критерій: немедичне вживання речовини має значні масштаби і внаслідок цього набуває великої соціальної значимості;
- 3) юридичний критерій: дана речовина законодавчо визнана наркотичною.

Наркоманія – хвороба, яка викликана систематичним вживанням наркотиків, що виявляється синдромом зміни реактивності, психічною і фізичною залежністю, а також деякими іншими психічними та соціальними феноменами.

Наркозалежна людина – людина, яка систематично вживає наркотики.

Основні види ПАР визначені Міжнародним класифікатором хвороб – МКХ- 10

- канабіноїди (наркотики, виготовлені з конопель);
- опіюідні наркотики (мак, його похідні або інші наркотики, діючі подібним чином);
- психостимулятори (кокаїн, амфетаміни і т.д.);
- галюциногени (синтетичні – ЛСД, природні – гриби);
- снодійно-седативні;
- летючі розчинники (бензин, клей і т.д.);
- алкоголь;
- нікотин.

ВИДИ ЗАЛЕЖНОСТІ

Синдром психологічної залежності

Сукупність симптомів, які вказують на те, що людина не бачить свого існування без вживання ПАР (взаємодія із собою, життям, з іншими людьми).

Синдром фізичної залежності

Сукупність симптомів, які вказують на те, що психоактивні речовини стали основою процесу обміну речовин в організмі. Якщо дана речовина перестає потрапляти в організм – настає абстинентний синдром (синдром відміни), для подолання якого знову необхідні ПАР, і доза може постійно зростати.

ОЗНАКИ ВЖИВАННЯ ПАР

ЗОВНІШНІ ОЗНАКИ

- **Обличчя:** блідість шкіряних покривів, але при великому стажі вживання з'являється жовтяничний або землистий відтінок шкіри; гнійничкові висипання.
- **Очі:** блиск в очах; «блукаючий погляд»; зіниці розширені або різко звужені; зіниці «не реагують на світло»; очі «впавші»; опущені повіки; постійна слізотеча.
- **Губи:** сухість губ; можуть бути припухлими; почервонілими.
- **Зуби:** з явними ознаками нездоров'я; почорнілі; спостерігається мимовільний скрегіт зубами.
- **Кінцівки:** тремор; сліди від ін'єкцій; набряклі, почервонілі кисті рук.
- **Мова:** невиразна, «в'язка».
- **Хода:** атаксична (як у робота); спостерігається погойдування.

ПОВЕДІНКОВІ ОЗНАКИ

- Ейфорія, збудження.
- Агресивна поведінка, емоційні сплески, різкі коливання настрою.
- Дратівливість, тривога, паніка.
- Дезорієнтація в просторі, галюцинації.
- Безладна хаотична діяльність; неадекватна діяльність, особливо при вживанні стимуляторів.
- Погіршення здатності зробити певні висновки.
- Погіршення пам'яті, уваги.
- Уповільнене мислення і реакція.
- Сильне відчуття голоду або відсутнє почуття голоду довгий час.
- Порушення режиму сну іспання; незвичайна сонливість в будь-який час.

Одна конкретна ознака, яка присутня у поведінці й зовнішності людини, як правило не говорить про вживання нею ПАР. Швидше спеціаліст виявить сукупність ознак.

Після з'ясування факту вживання особою психоактивних речовин спеціаліст, у першу чергу повинен переадресувати його до спеціаліста з хімічної залежності.

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ:

I ЕТАП – ПОШУКУ І СПРОБ, закінчується він саме тоді, коли людина зупиняється на одній або декількох речовинах і вживає

їх постійно.

II ЕТАП – ПСИХОЛОГІЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ, характеризується тим, що в людини на відміну від попереднього етапу, виникає потреба постійно вживати деяку речовину. Ця потреба спостерігається виключно на емоційному рівні –

людина не може досягти бажаного для неї настрою, якщо не вживає ПАР.

III ЕТАП – ФІЗИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ, людина не може нормально спати, їсти, працювати, думати і навіть пересуватись, якщо не отримує відповідну дозу психоактивних речовин.

IV ЕТАП – ПОВНА ДЕГРАДАЦІЯ, залежність як повноцінна хвороба, викрадає усе, що було в житті людини, і призводить до смерті.

ДЛЯ ЗМІНИ ПОВЕДІНКИ ЗАЛЕЖНОЇ ЛЮДИНИ
НА МЕНШ РИЗИКОВАНУ, ПРАЦІВНИКАМ
РЕКОМЕНДУЄТЬСЯ
ЗАСТОСОВУВАТИ ПОКРОКОВУ МОДЕЛЬ

«ЗНАЮ – МОЖУ – ХОЧУ – БУДУ»

Крок 1

Потрібно зробити так, щоб людина сказала «ЗНАЮ»! Для цього будуть потрібні певні знання про те, яка поведінка є позитивною, а яка – негативною; до чого призводить той чи інший тип поведінки і що потрібно зробити, щоб змінити її.

Крок 2

Потрібно зробити так, щоб людина сказала «МОЖУ»! Вона має чітко розуміти, що змінити поведінку в її силах, що це реально, і можна виконати в реальні терміни, використовуючи свої індивідуальні ресурси.

Крок 3

Для формування «Хочу» людина повинна мати бажання (мотивацію) до зміни поведінки. Для цього вона має бачити позитивний приклад, позитивні наслідки того типу поведінки, якого необхідно дотримуватися.

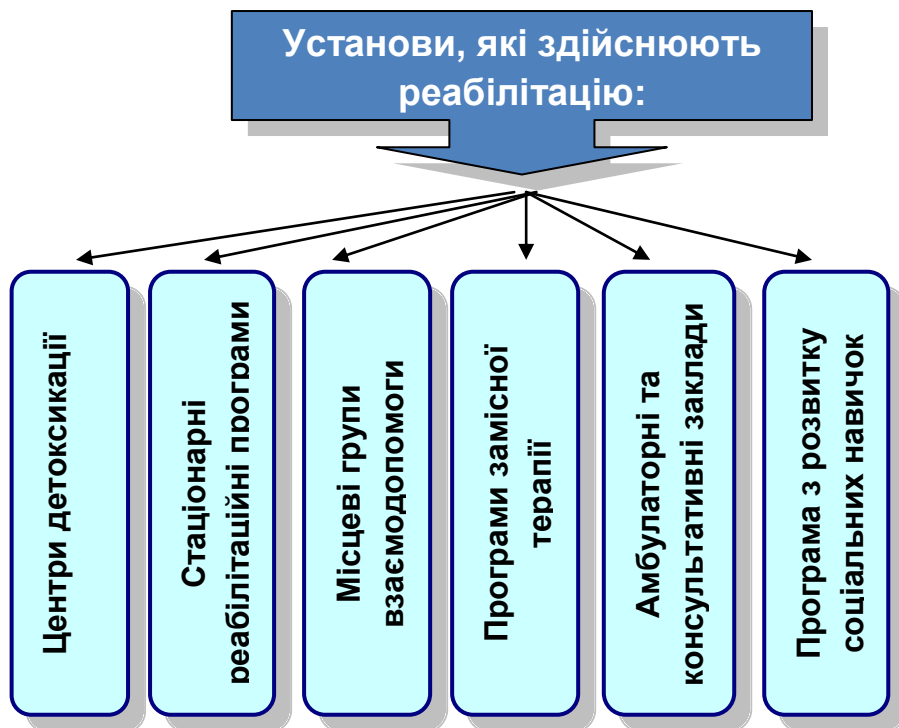
Крок 4

Потрібна переконаність в тому, що це їй дійсно потрібно. Якщо джерелом цієї переконаності буде сама людина, яка впевнено говорить передусім собі «БУДУ», тоді вона зможе реально зробити щось для того, аби змінити свою поведінку.

Таким чином, ідеальна модель впливу на поведінку повинна враховувати індивідуальні особливості кожного клієнта та їх потребу. В свою чергу спеціаліст має обрати необхідний психологічний інструмент впливу.

ВИДИ ДОПОМОГИ ЛЮДЯМ ЯКІ МАЮТЬ ЗАЛЕЖНІСТЬ

В кінці 40-х рр. була запроваджена модель подолання залежностей під назвою Міннесотська, основу якої складають наступні постулати:

- хімічна залежність (алкогольна, наркотична) є невиліковним хронічним захворюванням, що має генетичну основу і виникає не з вини людини;***
- залежність неможливо вилікувати, проте можливо сформувати прихильність до одужання при готовності людини до цього;***
- відповідальність за одужання лежить на самій людині;***
- співробітник лікувальної програми має бути прикладом поведінки для пацієнта, взаємовідносини між співробітниками - прикладом для побудови здорових стосунків пацієнта з іншими людьми;***
- важливим є залучення до участі в лікувальному процесі усієї сім'ї пацієнта, а при нагоді - і його друзів, співробітників і т. д.***

Найпоширенішими є дванадцяти крокові програми (в основі дієвості – ідея віддавання власної волі «вищій силі» в тому значенні, яке кожен вкладає в це поняття), релігійні програми (базовані на вірі), психотерапевтичні/психологічні програми (покладаються на науково обґрунтовані методи групової та індивідуальної роботи).

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР ОБСЛУГОВУВАННЯ АА
тел. (096) 5278752; (099) 9289378; (093) 5730355
ел. адреса: aa.ua.rada@gmail.com; aa.ua.qso@gmail.com
сайт: www.aa.org.ua

ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ РОБОТИ З КЛІЄНТАМИ:

АНОНІМНІСТЬ І КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ КЛІЄНТА.
ТОЛЕРАНТНІСТЬ І ГУМАННІСТЬ.
ТЕРПИМІСТЬ ДО СПОСОБУ ЖИТТЯ КЛІЄНТА.

ЗМЕНШЕННЯ ШКОДИ І ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКУ

Стратегія зменшення шкоди – профілактичний підхід, спрямований на послаблення негативних наслідків вживання наркотиків (усунення медичних і соціальних ризиків).

ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ НАРКОЗАЛЕЖНОСТІ ТА ВІЛ /СНІД РОЗРОБЛЕНИЙ КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ЗА ТРЬОМА НАПРЯМКАМИ:

1. Зниження попиту на вживання наркотиків – профілактика початку вживання наркотиків серед дітей та молоді, лікування та реабілітація наркозалежних.
2. Зниження поставок – боротьба з незаконним обігом наркотиків, спрямована на організаторів наркобізнесу.
3. Зменшення шкоди – зведення до мінімуму ризиків в середовищі споживачів ін'єкційних наркотиків, які ще не готові або не можуть відмовитися від їх вживання.

Стратегія зменшення ризику – підхід, спрямований на збереження здоров'я людини, не на заборону шкідливої для здоров'я поведінки, а зменшення наслідків і заміна поведінки на більш безпечну.

СТРАТЕГІЯ ЗМЕНШЕННЯ ШКОДИ ВКЛЮЧАЄ В СЕБЕ НАСТУПНІ КОМПОНЕНТИ :

1. Програма обміну голочок і шприців.
2. Замісна підтримувальна терапія (ЗПТ) метадоном або бупренорфіном.
3. Тестування на ВІЛ-інфекцію та консультування.
4. Антиретровірусна терапія.
5. Профілактика та лікування інфекцій, що передаються статевим шляхом.
6. Програми щодо забезпечення презервативами споживачів ін'єкційних наркотиків та їх статевих партнерів.
7. Вакцинація, діагностика та лікування вірусних гепатитів (включаючи А,В,С).
8. Профілактика, діагностика, лікування туберкульозу.
9. Цільові програми щодо інформування.

Білоцерківський центр ПКП ДКВС України
09100, вул. Івана Кожедуба, 333,
м. Біла Церква, Київська область, Україна

Телефони: приймальня (04563) 7-64-43,
чергова частина (04563) 7-73-05

E-mail: bc@kvs.gov.ua

Інтернет-адреса: <https://i-rc.org.ua>

Тиражування здійснено за підтримки Норвезької місії радників з
питань верховенства права в Україні (NORLAU)

Погоджено Державною установою «Центр пробації», лист від
25.05.2018 № 400/2/Ян-18